

РОЗДІЛ III. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

УДК 347.91/95

ПРОЦЕСУАЛЬНА ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕДУР СУДОВОГО КОНТРОЛЮ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ СУДІВ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮРИСДИКЦІЇ ЯК ЗАКЛЮЧНОЇ СТАДІЇ ЦИВІЛІСТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Бобрик В.І., к.ю.н., завідувач науковим відділом

*Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака
НАПрН України, вул. Раєвського 23-а, м. Київ, Україна
jbc_bobryk@ukr.net*

У статті надано характеристику процедур судового контролю за виконанням рішень судів цивільної та господарської юрисдикції як заключної стадії цивілістичного процесу. Визначено спільні й відмінні риси в галузевому процесуальному регулюванні процедур судового контролю за виконанням судових рішень, ухвалених за правилами цивільного або господарського судочинства, з метою подальшого обґрунтування доцільності уніфікації відповідних процесуально-правових інститутів або поглиблення їх диференціації в межах єдиної цивільної процесуальної форми захисту прав. Сформульовано пропозиції щодо оптимізації окремих процесуальних норм інституту судового контролю за виконанням рішень судів цивільної й господарської юрисдикції як заключної стадії цивілістичного процесу з метою підвищення ефективності таких процедур і дієвості процесуальної діяльності суду як органу контролю у виконавчому провадженні, а також забезпечення державою реалізації громадянами й організаціями їхнього права на справедливий судовий розгляд та ефективне поновлення в правах упродовж розумного строку.

Ключові слова: правосуддя, цивільне судочинство, господарське судочинство, судовий контроль, виконання судових рішень, оскарження, оптимізація, уніфікація.

ПРОЦЕСУАЛЬНАЯ ОПТИМИЗАЦИЯ ПРОЦЕДУР СУДЕБНОГО КОНТРОЛЯ ЗА ИСПОЛНЕНИЕМ РЕШЕНИЙ СУДОВ ГРАЖДАНСКОЙ И ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ЮРИСДИКЦИИ КАК ЗАКЛЮЧИТЕЛЬНОЙ СТАДИИ ЦИВИЛИСТИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА

Бобрик В.И.

*Научно-исследовательский институт частного права и предпринимательства
имени академика Ф.Г. Бурчака НАПрН Украины, ул. Раевского двадцать третьего, г. Киев, Украина
jbc_bobryk@ukr.net*

В статье дана характеристика процедур судебного контроля за исполнением решений судов гражданской и хозяйственной юрисдикции как заключительной стадии цивилистического процесса. Определены общие и отличительные черты в отраслевом процессуальном регулировании процедур судебного контроля за исполнением судебных решений, принятых по правилам гражданского или хозяйственного судопроизводства, с целью дальнейшего обоснования целесообразности унификации соответствующих процессуально-правовых институтов или углубления их дифференциации в рамках единой гражданской процессуальной формы защиты прав. Сформулированы предложения по оптимизации отдельных процессуальных норм института судебного контроля за исполнением решений судов гражданской и хозяйственной юрисдикции как заключительной стадии цивилистического процесса с целью повышения эффективности таких процедур и действенности процессуальной деятельности суда как органа контроля в исполнительном производстве, а также обеспечения государством реализации гражданами и организациями их права на справедливое судебное разбирательство и эффективное восстановление в правах в течение разумного срока.

Ключевые слова: правосудие, гражданское судопроизводство, хозяйственное судопроизводство, судебный контроль, исполнение судебных решений, обжалование, оптимизация, унификация.

PROCEDURAL OPTIMIZATION OF PROCEDURES OF JUDICIAL CONTROL OVER THE EXECUTION OF COURT JUDGMENTS OF CIVIL AND COMMERCIAL JURISDICTION COURTS AS THE FINAL STAGES OF THE CIVIL PROCESS

Bobrik V.I.

*Research Institute of private law and entrepreneurship named after F.G. Burchak NAPrN Ukraine,
str. Raevskogo 23-a, Kyiv, Ukraine
jbc_bobryk@ukr.net*

Article characterizes procedures of judicial control over the execution of court judgments of civil and commercial jurisdiction courts as the final stages of the civil law process.

It is determined common and distinctive features in the sectoral procedural regulation of procedures of judicial control over the execution of court judgments issued under the rules of civil or commercial legal proceedings, in order to further study feasibility of unification of the procedural and legal institutions or deepen their differentiation into a single civil procedural form of enforcement. It is formed a suggestions on optimizing of individual procedural rules of the institute of judicial control over the execution of court judgments in civil and commercial jurisdiction, as the final stage of the civil process, in order to increase the effectiveness of such procedures and effectiveness of remedial activity of the court as an body of control in the enforcement proceedings, as well as provision by the state of implementation by citizens and legal entities of their right on a fair trial and effective remedy within a reasonable time. In legal literature has paid attention to the definition of common and distinctive features in the industry procedural regulation procedures of judicial control over the execution of judgments in civil and commercial matters necessary methodological foundation for further rationale for further unification of appropriate procedural and legal institutions and enhance their differentiation, and aims article.

The conclusions are that despite the fact that the efficiency of justice in a particular case is directly related to the execution of judgment, because the Court in civil and commercial proceedings are not limited adoption judgments as of the entry court rulings in court rely authority to resolve procedural issues related to its implementation, and the implementation of judicial review of enforcement proceedings to ensure the reality of its implementation. Our analysis showed the need for legislation optimize certain procedural rules institute judicial control over the execution of court decisions in civil and commercial jurisdiction as the final stage the civil law process to ensure the implementation of state organizations and citizens of their right to a fair trial and effective renovation of rights within a reasonable time.

Key words: justice, civil proceedings, commercial proceedings, judicial control, enforcement of court judgments, appeal, optimization, unification.

Як відомо, виконання рішення, ухвали, постанови суду є невід'ємною частиною судового процесу [1]. Така позиція ґрунтується на відповідних висновках Європейського суду з прав людини в аспекті тлумачення конвенційного права кожного на справедливий судовий розгляд та ефективне відновлення в правах упродовж розумного строку. Адже саме на стадії реалізації прав, обов'язків, охоронюваних законом інтересів, підтверджених рішенням суду, відбувається їх реальний захист. Реалізація судового рішення виступає показником соціально справедливого розгляду конфлікту, життєвості застосованого судом закону, його авторитету, а також ефективності правосуддя [2, с. 5]. Кожен судовий процес повинен завершуватися реалізацією судового рішення в спірних правовідносинах між його сторонами [3, с. 80]. Таким чином, ефективність правосуддя прямо залежить від виконання судових рішень. Із цього постає, що завдання суду в цивільному й господарському судочинстві не обмежуються ухваленням судових рішень, оскільки після набрання судовим рішенням законної сили на суд покладаються повноваження щодо вирішення процесуальних питань, пов'язаних із його виконанням, та здійснення судового контролю за виконавчим провадженням.

З огляду на сучасні тенденції щодо скасування дуалізму цивільної юрисдикції та прийняття єдиного цивільного процесуального кодексу, який має врегулювати порядок розгляду як цивільних, так і господарських справ, актуальним є визначення спільних і відмінних рис у галузевому процесуальному регулюванні вказаних процедур задля обґрунтування доцільності подальшої уніфікації зазначених процесуально-правових інститутів.

Проблеми судового контролю за виконанням рішень судів цивільної й господарської юрисдикції як заключної стадії цивільного процесу, питання ефективності судових процедур перевірки судами законності поведінки посадових осіб державної виконавчої служби під час виконання ними судових рішень у цивільних і господарських справах, пов'язані із загальними питаннями юридичного процесу, процесуальними аспектами цивільного й господарського судочинства та цивільною процесуальною формою в цілому, тією чи іншою мірою порушувалися або досліджувалися такими відомими українськими й російськими вченими-процесуалістами минулого та сучасності, як С.С. Бичкова, В.А. Бігун, С.В. Васильєв, С.В. Васьковський, М.А. Вікут, К.В. Гусаров, В.М. Жуйков, В.В. Комаров, Н.О. Рассахатська, І.В. Решетнікова, Н.Ю. Сакара, В.І. Тertiшніков, Г.П. Тимченко, М.К. Треушніков, І.В. Удальцова, С.Я. Фурса, А.В. Цихоцький, Н.А. Чечіна, М.Й. Штефан, М.С. Шакарян, С.В. Щербак, В.В. Ярков та інші, а також судьями, такими як С.Ф. Демченко, Д.Д. Луспеник, В.М. Кравчук, В.В. Кривенко, П.І. Шевчук, А.Г. Ярема. Як відомо, якість правосуддя залежить від якості процесуального регламенту, що є процесуальною основою цивільного судочинства як об'єкта процесуальної оптимізації. Однак у юридичній літературі не приділялася увага визначенню спільних і відмінних рис у галузевому процесуальному регулюванні процедур судового контролю за виконанням судових рішень у цивільних і господарських справах, що є необхідним методологічним підґрунтям обґрунтування доцільності подальшої уніфікації відповідних процесуально-правових інститутів або поглиблення їх диференціації.

Загальною правовою підставою судового контролю за виконанням судових рішень у цивільних, господарських та адміністративних справах є положення, закріплене в ч.4 ст.82 Закону України «Про виконавче провадження». Згідно із цією нормою рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення можуть бути оскаржені сторонами до суду, який видав виконавчий документ, а іншими учасниками виконавчого провадження й особами, які залучаються до проведення виконавчих дій, – до відповідного адміністративного суду в порядку, передбаченому законом. Порядок оскарження, тобто власне процедура судового контролю за виконанням судових рішень у цивільних і господарських справах, встановлено нормами галузевих процесуальних кодексів: розділом VII Цивільного процесуального кодексу (далі – ЦПК) України, ст.121-2 Господарського процесуального кодексу (далі – ГПК) України.

Таке правове регулювання визначає цілісну (єдину) систему судового контролю за виконанням судових рішень у цивільних і господарських справах. Однак норми процесуального права, які встановлюють процедури судового контролю за виконанням судових рішень у справах різної спеціалізації, не є уніфікованими, що визначає відмінності цих процедур у кожному виді судочинства, а тому вимагає оптимізації цих судових процедур.

Згідно зі ст.17 Закону України «Про виконавче провадження» примусовому виконанню підлягають не лише судові рішення (ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних справах у випадках, передбачених законом, судові накази) та видані на їх підставі виконавчі документи (виконавчі листи й накази господарських судів), а й ціла низка інших документів, винесених уповноваженими органами (посадовими особами). З огляду на це в ст.181 Кодексу адміністративного судочинства (далі – КАС) України закріплено *загальну процедуру* розгляду справ із приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби, яка застосовується в усіх випадках, якщо законом не встановлено інший порядок оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб. З огляду на це, а також на положення ч.4 ст.82 Закону України «Про виконавче провадження» Пленум Вищого адміністративного суду України в п.2 Постанови «Про практику застосування адміністративними судами законодавства у справах із приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби» від 13 грудня 2010 р. № 3 роз'яснив, що до юрисдикції адміністративних судів належать усі справи з приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби щодо виконання судових рішень на підставі виконавчих документів, виданих судами всіх юрисдикцій, за винятком тих, які видано загальними й господарськими судами в разі звернення до суду сторін відповідного виконавчого провадження або їхніх представників. Критеріями ж визначення юрисдикції судів щодо вирішення справ із приводу оскарження рішень дій чи бездіяльності органів державної виконавчої служби щодо виконання судового рішення є юрисдикційна належність суду, який видав виконавчий документ, та статус позивача як сторони у виконавчому провадженні.

ЦПК України та ГПК України встановлюють *спеціальні процедури* судового контролю за виконанням судових рішень. Такі порядки підлягають застосуванню за скаргами лише сторін виконавчого провадження (стягувача й боржника) на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби та лише під час виконання судових рішень, ухвалених відповідно до ЦПК України й ГПК України.

Певні проблеми в судовій практиці виникають під час визначення судової юрисдикції щодо скарг (позовних заяв) з приводу рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців (інших посадових осіб державної виконавчої служби), у яких ідеться про їх оскарження у зведеному виконавчому провадженні. Згідно із ч.1 ст.33 Закону України «Про виконавче провадження» в разі, якщо в органі державної виконавчої служби відкрито декілька виконавчих проваджень про стягнення коштів з одного боржника, вони об'єднуються у зведене виконавче провадження. Процесуальні кодекси не містять норм щодо юрисдикції (підвідомості) таких справ. Заповнити цю прогалину намагалися Вищий адміністративний суд України (Постанова Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про практику застосування адміністративними судами законодавства у справах із приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби» від 13 грудня 2010 р. № 3) та Вищий господарський суд України (Постанова Пленуму Вищого господарського суду України «Про деякі питання підвідомості і підсудності справ господарським судам» від 24 жовтня 2011 р. № 10). Однак суперечливі роз'яснення пленумів вищих спеціалізованих судів у цій частині вказують лише на їх намагання розширити компетенцію судів відповідної спеціалізації, що є цілком виправданим із

позиції забезпечення їх «корпоративного» інтересу. Проте це перешкоджає формуванню єдиної судової практики судового контролю за зведеними виконавчими провадженнями. Більше того, такі роз'яснення фактично дозволяють недобросовісним сторонам зведеного виконавчого провадження в окремих випадках оскаржувати рішення, дії та бездіяльність як у порядку ст.121-2 ГПК України, так і в порядку адміністративного судочинства, зтягуючи таким чином виконання судових рішень.

Варто визнати, що ЦПК України й ГПК України у відповідних спеціальних нормах детально не регулюють порядок здійснення судом контролю за виконанням судових рішень. Тому за відсутності спеціальної норми щодо вирішення певних питань, які виникають під час здійснення судового контролю, суди мають застосовувати загальні положення відповідних процесуальних кодексів. Водночас процесуальні кодекси не встановлюють єдиного підходу до визначення *підсудності* справ щодо оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби. Лише в ч.2 ст.384 ЦПК України прямо передбачено, що скарга (на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби) подається до суду, який видав виконавчий документ. Аналогічно визначається підсудність господарським судам скарг на дії чи бездіяльність органів державної виконавчої служби під час виконання судових рішень, ухвалених у межах цієї юрисдикції. За відсутності спеціальних положень у ГПК України щодо підсудності таких скарг вона визначається згідно із ч.4 ст.82 Закону України «Про виконавче провадження». Отже, розгляд вищевказаних скарг входить до компетенції того господарського суду, який розглянув відповідну справу в першій інстанції, тобто тим господарським судом, що видав виконавчий документ (наказ чи ухвалу). Ця позиція підтверджується також роз'ясненнями, які надав Пленум Вищого господарського суду України в п.10 Постанови «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» від 24 жовтня 2011 р. № 10 [4], а також іншими роз'ясненнями вищих судових органів [5, с. 22].

ЦПК України в ст.383 та КАС України в ч.1 ст.181 однаково визначають *предмет (об'єкт) оскарження* під час здійснення судового контролю за виконанням судових рішень, яким є рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби (ст.383 ЦПК України) [6, с. 790-791]. Так само визначається предмет оскарження в ч.4 ст.82 Закону України «Про виконавче провадження». Предметом оскарження в господарському судочинстві згідно із ч.1 ст.121-2 ГПК України є дії чи бездіяльність органів Державної виконавчої служби України. Водночас Пленум Вищого господарського суду України в п.10 Постанови «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» від 24 жовтня 2011 р. № 10 роз'яснив, що прийняття органами Державної виконавчої служби України, її посадовими особами будь-яких рішень (постанов тощо) у процесі здійснення виконання судових рішень господарських судів підпадає в розумінні ст.121-2 ГПК України під ознаки дій цих органів та осіб, а тому відповідні рішення також підлягають оскарженню до названих судів.

ЦПК України та ГПК України не визначають особливі вимоги до скарг на рішення, дії або бездіяльність державної виконавчої служби, тому вимоги до форми й реквізитів таких скарг є загальними. До цих скарг не застосовуються вимоги до скарги у виконавчому провадженні, закріплені в ч.7 ст.82 Закону України «Про виконавче провадження», однак вони можуть враховуватися заявниками під час складання таких процесуальних документів.

Не уніфіковано підходить законодавець до питання про сплату *судового збору* під час подання до суду відповідних скарг (позовних заяв). Так, позовні заяви про оскарження рішень, дій або бездіяльності посадових осіб державної виконавчої служби (в адміністративному судочинстві) оплачуються судовим збором згідно із Законом України «Про судовий збір». Як зазначив Пленум Вищого адміністративного суду України в п.13 Постанови «Про практику застосування адміністративними судами законодавства у справах із приводу оскарження рішень, дій чи бездіяльності державної виконавчої служби» від 13 грудня 2010 р. № 3, за подання таких позовних заяв судовий збір сплачується на загальних підставах. Проте скарги на державних виконавців, що подаються в цивільному й господарському процесі, оплаті судовим збором не підлягають.

Істотні відмінності містять процесуальні кодекси щодо кола *осіб, яких наділено правом оскаржити рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби*. Так, у цивільному судочинстві правом на подання скарги на рішення, дії чи бездіяльність державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби наділені лише сторони виконавчого провадження (ст.383 ЦПК України). У господарському судочинстві згідно із ч.1 ст.121-2 ГПК України таким правом наділені стягувач, боржник або прокурор. Варто зауважити, що

Пленум Вищого господарського суду України в п.10 Постанови «Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам» від 24 жовтня 2011 р. № 10 роз'яснив, що скарги щодо виконання рішень, ухвал, постанов господарських судів підлягають розгляду господарським судом незалежно від того, якою саме особою подано скаргу. Проте таке роз'яснення, на наше переконання, не може трактуватися задля розширення встановленого в ч.1 ст.121-2 ГПК України кола осіб, які мають право подати відповідну скаргу.

Варто звернути увагу також на неуніфіковану назву особи, яка звертається до суду із зазначеними скаргами (позовними заявами). Так, у ЦПК України така особа іменується «заявник» (ст.ст.386-388), у ГПК України – залежно від її процесуального статусу у виконавчому провадженні: стягувач, боржник, прокурор (ст.121-2).

Підставою оскарження рішення, дії чи бездіяльності державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до ЦПК України, є порушення ними прав чи свобод заявника (ч.1 ст.383 ЦПК України). У ГПК України така підстава взагалі не закріплюється, проте є аналогічною підставі оскарження в цивільному й адміністративному процесі.

Процесуальні кодекси неоднаково підходять також до визначення кола осіб, які беруть участь у справі під час здійснення судового контролю за виконавчим провадженням (учасників процесу). Так, згідно із ч.1 ст.386 ЦПК України скарга розглядається за участю заявника й державного виконавця. Згідно із ч.3 ст.386 ЦПК України суд, якщо встановить, що особа, рішення, дія чи бездіяльність якої оскаржуються, не працює на попередній посаді, залучає до участі в справі посадову особу, до компетенції якої належить вирішення питання про усунення порушення прав чи свобод заявника. ЦПК України в ч.2 ст.386 обмежує представництво заявника та державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби, адже згідно із цією нормою розгляд справи за участю їх представників можливий, лише якщо вказані учасники процесу не можуть з'явитися до суду з поважних причин. На нашу думку, таке процесуальне обмеження не пов'язується з будь-якою об'єктивною потребою та лише штучно ускладнює цивільний процес, а тому має усуватися шляхом виключення відповідної норми. У господарському судочинстві учасниками процесу з розгляду скарги є стягувач, боржник чи прокурор та орган виконання судових рішень (ст.121-2 ГПК України).

Задля забезпечення прав усіх осіб, які мають юридичну зацікавленість у виконавчому провадженні, а також з огляду на те, що саме державний виконавець або інша посадова особа державної виконавчої служби, рішення, дія чи бездіяльність якої оскаржуються, володіє достатньою інформацією щодо предмета оскарження, вважаємо, що в усіх видах судочинства коло учасників процесу в таких справах має зводитись до сторін виконавчого провадження та тієї посадової особи державної виконавчої служби, рішення, дія чи бездіяльність якої є предметом оскарження. Однак у всіх процесуальних кодексах варто також встановити правило, аналогічне викладеному в ч.3 ст.386 ЦПК України.

Процесуальні кодекси встановлюють спеціальні *строки звернення до суду* з відповідною скаргою (позовною заявою). У ЦПК України та КАС України такі строки уніфіковано. Так, згідно із ч.1 ст.385 ЦПК України та ч.2 ст.181 КАС України таку скаргу (позовну заяву) може бути подано до суду в певні строки: у десятиденний строк із дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод; у триденний строк із дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод, у разі оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій. Дещо інакше визначено ці строки в ГПК України, згідно із ч.1 ст.121-2 якого такі скарги подаються протягом десяти днів або з дня вчинення оскаржуваної дії, або з дня, коли зазначеним особам стало про неї відомо, або з дня, коли дію мало бути вчинено. Така відмінність господарського процесу, на наше переконання, не є виваженою, оскільки не враховує необхідність скороченого оскарження відкладення провадження виконавчих дій. Вона обумовлюється застарілістю вказаної норми процесуального права. Тому строк подання скарги в господарському процесі має узгоджуватися з такими строками в цивільному й господарському процесі.

Правові наслідки пропуску вказаного процесуального строку процесуальними кодексами прямо не визначаються. Тому з огляду на їх загальні положення щодо процесуальних строків (строків звернення до адміністративного суду) у разі пропуску цього строку скарга (позовна заява) залишається без розгляду (ч.2 ст.72 ЦПК України, ч.1 ст.100 КАС України). У цивільному й

господарському процесі передбачається можливість поновлення (відновлення) строку на подання скарги, пропущеного з поважних причин. Це закріплюється в спеціальній нормі ЦПК України (ч.2 ст.385), а в господарському процесі постає із загальних положень про відновлення процесуальних строків (ст.73 ГПК України). При цьому слід розуміти, що поновлення (відновлення) такого строку можливе лише за відповідним клопотанням особи, яка подає скаргу.

ЦПК України прямо встановлює, що розгляд скарги відбувається в судовому засіданні. Те саме, хоч і непрямо, постає з формулювання ч.2 ст.121-2 ГПК України. Розгляд адміністративним судом позовної заяви в справах із приводу рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби здійснюється на загальних підставах з урахуванням особливостей, встановлених у ст.181 КАС України.

ЦПК України встановлює спеціальні правила щодо повідомлення учасників процесу про подання скарги (позовної заяви). Так, згідно із ч. 3 ст. 384 ЦПК України суд повідомляє відповідний відділ державної виконавчої служби про подання скарги не пізніше наступного дня після прийняття її судом. Проте законом не встановлюються форма й порядок такого повідомлення, тому на практиці зазначена вимога суддями зазвичай ігнорується, відповідні посадові особи державної виконавчої служби повідомляються лише про час і місце розгляду відповідної скарги судовою повісткою згідно із загальними положеннями. Так само про місце, дату й час розгляду скарги повідомляється заявник. З огляду на відсутність у ЦПК України спеціальних норм щодо повідомлення учасників процесу про судові засідання таке повідомлення здійснюється в загальному порядку.

Згідно з ГПК України про час і місце розгляду скарги господарським судом повідомляються ухвалою стягувач, боржник чи прокурор та орган виконання судових рішень. Варто зауважити, що лише ГПК України встановлює, що неявка боржника, стягувача, прокурора чи представника органу Державної виконавчої служби України в судові засідання не є перешкодою для розгляду скарги. У цивільному та адміністративному процесі питання про наслідки неявки в судові засідання його учасників вирішується на загальних підставах (ст. 169 ЦПК України).

Строк розгляду скарги в цивільному судочинстві складає 10 днів (ч.1 ст.386 ЦПК України). При цьому в цивільному процесі порядок його обчислення не конкретизується. ГПК України взагалі не встановлює строк розгляду скарги. Вважаємо, що під час визначення строку розгляду скарги в господарському процесі та порядку обчислення цього строку в цивільному процесі потрібно застосовувати за аналогією ч.5 ст.181 КАС України.

За результатами розгляду скарги в цивільному й господарському процесі суд постановляє *ухвалу* (ч.2 ст.387 ЦПК України, ч.3 ст.121-2 ГПК України). Також у ЦПК України прямо закріплюються правові підстави для задоволення скарги чи відмови в її задоволенні. Так, згідно із ч.2 ст.387 ЦПК України підставою для задоволення скарги є її обґрунтованість, тобто з огляду на ч.1 ст.282 ЦПК України встановлення судом факту порушення державним виконавцем або іншою посадовою особою державної виконавчої служби прав і свобод заявника, а отже, і порушення закону. Підставою для відмови в її задоволенні є те, що оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність було прийнято або вчинено відповідно до закону, у межах повноважень державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби, а права чи свободи заявника не було порушено (ч.3 ст.387 ЦПК України). Також ЦПК України в ч.2 ст.387 встановлює повноваження суду за результатами розгляду скарги, які фактично визначають способи захисту прав (свобод, інтересів) заявника. Згідно із цією нормою в разі встановлення обґрунтованості скарги суд визнає оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність неправомірними та зобов'язує державного виконавця або іншу посадову особу державної виконавчої служби задовольнити вимогу заявника й усунути порушення або іншим шляхом поновлює його порушені права чи свободи.

ГПК України не визначає ні підстави для задоволення чи відмови в задоволенні скарги, ні повноваження суду за результатами її розгляду. Тому вони мають визначитися за аналогією до ч.ч.2, 3 ст.387 ЦПК України.

ЦПК України містить спеціальну норму щодо розподілу судових витрат, пов'язаних із розглядом скарги. Згідно зі ст. 388 ЦПК України судові витрати, пов'язані з розглядом скарги, покладаються судом на заявника, якщо було постановлено рішення про відмову в задоволенні його скарги, або на відділ державної виконавчої служби, якщо було постановлено ухвалу про задоволення скарги заявника. У господарському процесі питання про розподіл судових витрат вирішується за загальними правилами про розподіл судових витрат під час ухвалення судового рішення (ст.49 ГПК України).

Також у ЦПК України закріплюється спеціальна норма щодо виконання ухвали суду про задоволення скарги. Так, згідно зі ст.389 ЦПК України про виконання ухвали відповідний орган державної виконавчої служби повідомляє суд і заявника не пізніше ніж у місячний строк із дня отримання ухвали суду. Така норма не передбачається Законом України «Про виконавче провадження», тому за відсутності відповідної вимоги в ухвалі суду посадові особи державної виконавчої служби зазвичай ігнорують свій обов'язок повідомляти суд і заявника про виконання відповідної ухвали. Водночас зазначена вище норма наділяє суд правом за власною ініціативою або за клопотанням заявника в ухвалі про задоволення скарги зобов'язати відповідний орган державної виконавчої служби повідомити суд і заявника про її виконання. Проте, як показує судова практика, суди не прагнуть і зовсім не зацікавлені встановлювати у своїх ухвалях таку вимогу. Крім того, ЦПК України не передбачає наслідки отримання чи неотримання судом такого повідомлення та процедури його розгляду.

Таким чином, з огляду на те, що ефективність правосуддя в конкретній справі прямо залежить від виконання судових рішень, завдання суду в цивільному й господарському судочинстві не обмежуються ухваленням судових рішень, оскільки після набрання судовим рішенням законної сили на суд покладаються повноваження щодо вирішення процесуальних питань, пов'язаних із його виконанням, та здійснення судового контролю за виконавчим провадженням із метою забезпечення реальності його реалізації. Проведений нами аналіз законодавства свідчить про необхідність оптимізації окремих процесуальних норм інституту судового контролю за виконанням рішень судів цивільної та господарської юрисдикції як заключної стадії цивілістичного процесу з метою забезпечення державою реалізації громадянами й організаціями їхнього права на справедливий судовий розгляд та ефективне поновлення в правах упродовж розумного строку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Інформаційний лист Верховного Суду України від 08.11.2005 № 3.2.-2005 : Інформаційний лист Вищого господарського суду України від 25.11.2005 № 01-8/2228 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2228600-05>.
2. Демченко С.Ф. Феміда на холостому ході / С.Ф. Демченко // Закон і бізнес. – 2010. – 19-25 червня. – № 25 (960). – С. 5.
3. Кравчук В.М. Способи та форми здійснення судом контролю за виконанням судових рішень в адміністративних справах / В.М. Кравчук // Актуальні питання цивільного та господарського права. – 2011. – № 2 (27). – С. 80-83.
4. Про деякі питання підвідомчості і підсудності справ господарським судам : постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 24 жовтня 2011 р. № 10 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховного Суду України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0018600-11>.
5. Щодо розгляду скарг на дії чи бездіяльність органів Державної виконавчої служби : лист Вищого господарського суду України від 11.12.2006 № 05-3/2772 // Вісник господарського судочинства. – 2007. – № 2. – С. 22.
6. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / С.С. Бичкова, Ю.В. Білоусов, В.І. Бірюков та ін. ; за заг. ред. С.С. Бичкової. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К. : Атіка, 2010. – 896 с.

REFERENCES

1. “On the Information Letter of the Supreme Court of Ukraine of 08.11.2005 № 3.2.-2005” : information letter of the Supreme Economic Court of Ukraine of 25.11.2005 № 01-8/2228, official website of the Verkhovna Rada of Ukraine, available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v2228600-05>.
2. Demchenko, S.F. (2010), “Indle Themis”, *Zakon i biznes*, no 25 (960), pp. 5.
3. Kravchuk, V.M. (2011), “Methods and forms of control over the execution of court judgments in administrative cases”, *Aktualni pitannya tsivilnoho ta hospodarskoho prava*, no 2 (27), pp. 80-83.

4. "On some issues of affiliation and jurisdiction of cases to commercial courts": Resolution of the Plenum of the Supreme Economic Court of Ukraine of October 24, 2011. № 10 Official Website of the Supreme Court of Ukraine available at : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0018600-11>.
5. "Concerning consideration of complaints against actions or omissions of the State Executive Service": letter of the Supreme Economic Court of Ukraine of 11.12.2006 № 05-3/2772, *Visnik hospodarskoho sudochinstva*, (2007), no № 2, pp. 22.
6. Bichkova, S.S., Bilousov, Yu.V., Biryukov, V.I. et al. (2010), *Tsivilniy protsesualniy kodeks Ukrayini : naukovo-praktichniy komentar* [Civil Procedure Code of Ukraine : scientific and practical commentary], Atika, Kyiv, Ukraine

УДК 347.768: [336.762+336.764]: 336.748:005.21: 339.138

ДОГОВІР ВАЛЮТНОГО ДЕЙТРЕЙДИНГУ ЯК СПЕЦИФІЧНА СТРАТЕГІЯ ТОРГІВЛІ

Колеснікова М.В., к.ю.н., викладач
Якименко А.Ю., студентка

*Сумський державний університет, вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, Україна
kooks2009@yandex.ru*

У статті розкрито поняття договору валютного дейтрейдингу, визначено особливості цього договору, проаналізовано особливості договору валютного дейтрейдингу на ринку Форекс, запропоновано класифікацію цього договору й істотні умови. Зроблено висновок стосовно того, що договір валютного дейтрейдингу може мати диспозитивно (за взаємним волевиявленням його сторін) різні правові форми, основними з яких є агентування, доручення, комісія, управління майном (валютними коштами), парі, інші види, якщо це не суперечить сутності зобов'язання валютного дейтрейдингу.

Ключові слова: валютний дейтрейдинг, реальний трейдинг, інтернет-трейдинг, брокер, валютний ринок Форекс.

ДОГОВОР ВАЛЮТНОГО ДЕЙТРЕЙДИНГА КАК СПЕЦИФИЧЕСКАЯ СТРАТЕГИЯ ТОРГОВЛИ

Колесникова М.В., Якименко А.Ю.

*Сумской государственной университет, ул. Римского-Корсакова, 2, г. Сумы, Украина
kooks2009@yandex.ru*

В статье раскрыто понятие договора валютного дейтрейдинга, определены особенности данного договора, проанализированы особенности договора валютного дейтрейдинга на рынке Форекс, предложена классификация этого договора, а также существенные условия. Сделан вывод, что договор валютного дейтрейдинга может иметь диспозитивно (по взаимному волеизъявлению его сторон) различные правовые формы, основными из которых выступают агентирование, поручение, комиссия, управление имуществом (денежными средствами), пари, другие виды, если это не противоречит сущности обязательства валютного дейтрейдинга.

Ключевые слова: валютный дейтрейдинг, реальный трейдинг, интернет-трейдинг, брокер, валютный рынок Форекс.

AGREEMENT ON CURRENCY DAY TRADING: CONCEPTS AND FEATURES

Kolesnikov M.V., Yakymenko A.Y.

*Sumy state university, str. Rimsky-Korsakov, 2, Sumy, Ukraine
kooks2009@yandex.ru*

The contract is a type of day trading exchange contracts related to the commission of currency dealing transactions, providing electronic transactions for difference in currency exchange assets.

Under the day trading contract, a broker is required to carry out the sale and purchase of currency through a broker loan, secured by security deposit of player, in his own name or in the name and on behalf of the player, without real delivery, paying the balance of exchange rate changes, in favor of the party which correctly predicted direction of exchange rates. A party to this agreement are the broker (organizer of the games, principal, bookmaker, manager, agent, etc.) and the client (player) that participates in currency trading on the exchange rate difference of assets.

Agreement on currency day trading can be of discretionary (by mutual will of parties) different legal forms; the main ones are agenting, commission, property (currency funds) management, betting etc., unless it contradicts the essence of currency day trading commitment.